



## RAHBAR KADRLARNING BOSHQARUV KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK YONDASHUVLAR

(A.Avloniy nomidagi pedagogik mahorat milliy instituti tajribasi asosida)

**Mualliflar:** Qo'ysinov Odil Almurotovich<sup>1</sup>, Zikirillayeva Iroda Baxodir qizi<sup>2</sup>

**Affiliyatsiya:** Xalqaro Nordik universiteti Pedagogika fanlari doktori, professor<sup>1</sup>,  
Xalqaro Nordik universiteti, 1- MPA 24 guruh II- kurs magistranti<sup>2</sup>

**DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.20000406>

### ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada umumiy o'rta ta'lim muassasalari rahbarlarining boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish muammosi kompleks tarzda tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida kuzatuv, so'rovnoma va pedagogik tajriba metodlari qo'llanildi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va kompetensiyaviy yondashuv asosida ishlab chiqilgan modul tizimining samaradorligi amaliy jihatdan asoslab berildi. Tadqiqot natijalari rahbarlarning strategik fikrlash, qaror qabul qilish va jamoani boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirishda tizimli yondashuv zarurligini ko'rsatdi.

**Kalit so'zlar:** boshqaruv kompetensiyasi, strategik boshqaruv, pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, ta'lim menejmenti.

### KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida boshqaruv samaradorligi ta'lim sifati va natijadorligini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, umumiy o'rta ta'lim muassasalari rahbarlarining boshqaruv kompetensiyalari ta'lim jarayonini samarali tashkil etish, jamoani boshqarish hamda ta'lim sifatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda ta'lim tizimida yuz berayotgan islohotlar rahbar kadrlarning nafaqat nazariy bilimlarga, balki amaliy boshqaruv ko'nikmalariga ham ega bo'lishini talab etmoqda. Shu bois rahbarlarning strategik fikrlash, qaror qabul qilish, kommunikativ va innovatsion kompetensiyalarini rivojlantirish dolzarb ilmiy-amaliy muammo sifatida qaralmoqda.

Mazkur tadqiqot doirasida A.Avloniy nomidagi pedagogik mahorat milliy institutida olib borilgan stajirovka jarayoniga asoslanib, rahbar kadrlarning boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik yondashuvlarning samaradorligini aniqlashga qaratilgan.

### ADABIYOTLAR TAHLIL

O'zbekiston Respublikasining 2020-yilda qabul qilingan "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni mamlakatda ta'lim sohasini tartibga soluvchi asosiy hujjat sifatida ta'lim tizimining zamonaviy modelini belgilab beradi. Unda ta'limning uzluksizligi, ochiqligi va sifatini ta'minlash, shuningdek, masofaviy, inklyuziv va dual ta'lim shakllarini joriy

etish orqali ta'lim imkoniyatlarini kengaytirish masalalari muhim o'rin egallaydi. Bu esa ta'limni xalqaro standartlarga yaqinlashtirishga xizmat qiladi.

Shavkat Mirziyoyevning "Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak" asarida boshqaruv samaradorligini oshirish, ayniqsa ta'lim tizimida rahbarlarning mas'uliyati va intizomini kuchaytirish zarurligi ta'kidlanadi. Mazkur yondashuv ta'lim menejmentida muhim ahamiyatga ega bo'lib, har bir rahbarning faoliyati ta'lim sifati bilan bevosita bog'liq ekanligini ko'rsatadi.

A.Avloniy nomidagi pedagogik mahorat milliy instituti materiallari esa pedagog kadrlarning kasbiy rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan bo'lib, ularda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, innovatsion metodlar va malaka oshirish tizimi keng yoritilgan. Ushbu institut faoliyati o'qituvchilarning bilim va ko'nikmalarini muntazam yangilab borish orqali ta'lim sifatini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

G.R. Otamurodov va N.X. Umarova tomonidan yozilgan "Ta'limda menejment" asari esa ta'lim tizimini boshqarishning nazariy va amaliy asoslarini yoritadi. Unda ta'lim muassasalarida samarali boshqaruvni tashkil etish, strategik rejalashtirish, nazorat va baholash mexanizmlari haqida batafsil ma'lumot beriladi. Bu esa ta'lim jarayonini tizimli ravishda rivojlantirish uchun muhim ilmiy asos yaratadi.

Andreas Shlyayxerning "Jahon miqyosidagi ta'lim" asari esa global ta'lim tendensiyalarini ochib beradi. Unda XXI asr ko'nikmalarini rivojlantirish, o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish va ijodkorlikni shakllantirish zarurligi alohida ta'kidlanadi. Ushbu qarashlar milliy ta'lim tizimini takomillashtirishda xalqaro tajribani hisobga olish muhimligini ko'rsatadi.

avloniy.uz platformasi pedagoglar uchun zamonaviy axborot va metodik manba sifatida xizmat qiladi. Unda o'qituvchilar uchun metodik qo'llanmalar, onlayn kurslar va ta'limga oid yangiliklar taqdim etilib, ularning kasbiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi.

## **METODOLOGIYA**

Tadqiqot jarayonida kompleks metodologik yondashuv qo'llanildi. Xususan, kuzatuv, so'rovnoma, tahlil va pedagogik tajriba metodlaridan foydalanildi. Kuzatuv metodi orqali ta'lim jarayoni, trening mashg'ulotlari va rahbarlarning boshqaruv faoliyati real sharoitda o'rganildi.

So'rovnoma metodi orqali rahbar kadrlarning boshqaruv kompetensiyalariga oid bilimlari, amaliy ko'nikmalari hamda zamonaviy pedagogik yondashuvlarga munosabati aniqlab olindi. So'rovnoma savollari strategik rejalashtirish, qaror qabul qilish, kommunikatsiya va monitoring kabi yo'nalishlarni qamrab oldi.

Tadqiqot davomida interfaol metodlar, trening texnologiyalari, muammoli ta'lim, "case-study" va "brainstorming" usullaridan foydalanildi. Shuningdek, kompetensiyaviy yondashuv asosida modul tizimi ishlab chiqildi. Ushbu tizim maqsadli, mazmuniy, metodik va natijaviy komponentlardan iborat bo'lib, rahbarlarning kasbiy rivojlanishini tizimli tashkil etishga xizmat qildi.

Pedagogik texnologiyalarni qo'llashda bosqichma-bosqichlik, tizimlilik va refleksiya tamoyillariga amal qilindi. Har bir mashg'ulot yakunida ishtirokchilar o'z faoliyatini tahlil qilib, xulosalar chiqardilar.

## NATIJARLAR

Tadqiqot natijalari rahbar kadrlarning boshqaruv kompetensiyalari bir xil darajada shakllanmaganligini ko'rsatdi. So'rovnoma natijalariga ko'ra, respondentlarning bir qismi boshqaruv faoliyatining nazariy asoslarini yaxshi bilsa-da, ularni amaliyotda qo'llashda qiyinchiliklarga duch kelmoqda.

Xususan, strategik rejalashtirish kompetensiyasi yetarli darajada rivojlanmaganligi aniqlandi. Ayrim rahbarlar uzoq muddatli reja tuzishda tizimli yondashuvdan foydalanmaydi. Qaror qabul qilish jarayonida esa ko'pchilik rahbarlar tezkor qaror qabul qilsa-da, ularning ayrimlari yetarli tahliliy asosga ega emasligi kuzatildi.

Jamoani boshqarish sohasida ijobiy natijalar qayd etilgan bo'lsa-da, ayrim hollarda kommunikatsiya yetishmovchiligi sababli samaradorlik pasayishi aniqlangan. Monitoring va baholash tizimida esa an'anaviy yondashuvlar ustunligi kuzatildi.

Shu bilan birga, pedagogik texnologiyalarni qo'llash natijasida sezilarli ijobiy o'zgarishlar qayd etildi. Interfaol metodlar orqali rahbarlarning faolligi oshdi, mustaqil fikrlash va muammoli vaziyatlarga yechim topish ko'nikmalari rivojlandi. "Case-study" va trening mashg'ulotlari amaliy ko'nikmalarni shakllantirishda samarali vosita ekanligi bilan ajralib turdi.

## MUHOKAMA

Olingan natijalar zamonaviy pedagogik texnologiyalar rahbar kadrlarning boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim omil ekanligini ko'rsatadi. Ayniqsa, interfaol metodlar va amaliy mashg'ulotlar rahbarlarning faol ishtirokini ta'minlab, ularning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi.

Tadqiqot davomida aniqlangan muammolar, xususan strategik rejalashtirishning yetarli darajada rivojlanmaganligi, qaror qabul qilishdagi tahliliy yondashuvning sustligi hamda kommunikatsiya muammolari rahbarlar bilan tizimli ishlash zarurligini ko'rsatadi.

Shu munosabat bilan quyidagi tavsiyalar ilgari surildi:

- rahbarlar uchun strategik boshqaruv bo'yicha maxsus treninglar tashkil etish;
- raqamli va zamonaviy boshqaruv texnologiyalarini keng joriy etish;
- qaror qabul qilishda tahliliy fikrlashni rivojlantirish;
- kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirishga e'tibor qaratish;
- monitoring va baholash tizimini modernizatsiya qilish.

Shuningdek, uzluksiz kasbiy rivojlanish tizimini yo'lga qo'yish va modul asosidagi o'qitish tizimini keng joriy etish zarurligi asoslandi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, zamonaviy pedagogik yondashuvlarni tizimli qo'llash orqali rahbar kadrlarning boshqaruv kompetensiyalarini samarali rivojlantirish mumkin. Bu esa ta'lim sifatini oshirish va boshqaruv samaradorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

## XULOSA

Mazkur maqolada umumiy o'rta ta'lim muassasalari rahbarlarining boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish masalasi zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, rahbar kadrlarning boshqaruv faoliyatida muayyan bilim va ko'nikmalar mavjud bo'lsa-da, ularni amaliyotda samarali qo'llashda ayrim muammolar saqlanib qolmoqda. Xususan,

strategik rejalashtirish, tahliliy qaror qabul qilish, kommunikatsiya hamda monitoring jarayonlarida rivojlantirish zarur bo'lgan jihatlar aniqlandi.

Shu bilan birga, tadqiqot davomida qo'llanilgan zamonaviy pedagogik texnologiyalar, jumladan interfaol metodlar, trening mashg'ulotlari, "case-study" va "brainstorming" usullari rahbarlarning faolligini oshirish, mustaqil fikrlashini rivojlantirish va amaliy ko'nikmalarini shakllantirishda samarali vosita ekanligi amaliy jihatdan tasdiqlandi. Kompetensiyaviy yondashuv asosida ishlab chiqilgan modul tizimi esa boshqaruv kompetensiyalarini tizimli va izchil rivojlantirish imkonini yaratdi.

Tadqiqot natijalariga asoslanib aytish mumkinki, rahbar kadrlarning kasbiy rivojlanishini ta'minlashda uzluksiz ta'lim, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish hamda amaliy yo'naltirilgan treninglarni tashkil etish muhim ahamiyatga ega. Mazkur yondashuvlar ta'lim muassasalarida boshqaruv samaradorligini oshirish, jamoa faoliyatini muvofiqlashtirish va ta'lim sifatini yaxshilashga xizmat qiladi.

### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – T.: 2020.
2. "Tanqidiy tahlil. Qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak". Sh.Mirziyoyev - 2017.
3. A.Avloniy nomidagi pedagogik mahorat milliy instituti rasmiy sayti materiallari.
4. "Ta'limda menejment" G'.R.Otamurodov, N.X.Umarova – T.: 2025.
5. Jahon miqyosidagi ta'lim. XXI asr maktab tizimini qanday barpo etmoq kerak? – Andreas Shlyayxer 2022.
6. <https://avloniy.uz>
7. "Kasbiy ta'limda metodika va nazariya" Qo'ysinov O.A., Muslimov N.A. — T.: 2009.

